

Magdalena Byczkowska

Akademia im. Jakuba z Paradyża
w Gorzowie Wielkopolskim
Wydział Ekonomiczny
Katedra Zarządzania Finansami
magdabyczkowska@wp.pl

Andrzej Kuciński

Akademia im. Jakuba z Paradyża
w Gorzowie Wielkopolskim
Wydział Ekonomiczny
Katedra Zarządzania Finansami
akucinski@ajp.edu.pl

BEZPOŚREDNIE INWESTYCJE ZAGRANICZNE JAKO NOŚNIK NOWYCH ROZWIĄZAŃ W SFERZE TECHNOLOGII I WIEDZY W WOJEWÓDZTWIE LUBUSKIM

Streszczenie: We współczesnej gospodarce korporacje transnarodowe przodują zarówno w prowadzeniu prac badawczo-rozwojowych (B+R), jak i w procesie wdrażania i rozprzestrzeniania rozwiązań innowacyjnych. W artykule podjęto próbę ukazania efektów ekonomicznych związanych z inwestycjami bezpośrednimi, które znajdują swe odzwierciedlenie w procesie dyfuzji technologii, wiedzy i umiejętności właśnie przez korporacje transnarodowe. Wyniki badania ankietowego określają zakres oddziaływania kapitału zagranicznego w formie bezpośrednich inwestycji zagranicznych na budowanie potencjału konkurencyjnego regionu w zakresie poruszanych w badaniu aspektów.

Słowa kluczowe: korporacje transnarodowe, bezpośrednie inwestycje zagraniczne, transfer technologii.

JEL Classification: L1.

Wprowadzenie

We współczesnym świecie technologia stała się kluczem do konkurencyjności w gospodarce i rozwoju ekonomicznym państw. Już wiele lat temu inwestowanie w rozwój nowych technologii i ich upowszechnianie uznano za siłę napędową wzrostu gospodarczego. Nowe technologie zapewniają wydajniejsze metody pracy i otwierają nowe perspektywy działalności człowieka. Umożliwiają także poprawę jakości i zwiększenie wydajności, skrócenie czasu wprowadzania produktu na rynek oraz zaspokojenie niezaspokojonych jeszcze potrzeb

człowieka. Poprzez zróżnicowanie wyrobów i usług na rynku innowacje techniczne, stosowane przez firmy procesy planowania, wdrażania, kontroli i oceny zmian technicznych oraz nowoczesne technologie stwarzają możliwości zwiększenia konkurencyjności i rozwoju przedsiębiorstw. Wzrost dobrobytu ekonomicznego przynosi korzyści całemu społeczeństwu, gdyż zapewnia powszechniejsze zaspokojenie ludzkich potrzeb i lepszą jakość życia jednostek i rodzin. Sposób wykorzystania tych korzyści oraz ich zasięg są przede wszystkim sprawą polityki społeczno-gospodarczej.

Istotną rolę w zakresie pozyskiwania nowych technologii przypisuje się bezpośrednim inwestycjom zagranicznym (BIZ), które są realizowane głównie przez proinnowacyjne przedsiębiorstwa, w tym przede wszystkim korporacje transnarodowe (KTN). Dzięki zaangażowaniu tych międzynarodowych przedsiębiorstw jest dokonywana dyfuzja technologii, czyli przeniesie i wykorzystanie kombinacji wiedzy, umiejętności, doświadczenia, rozwiązań technicznych i organizacyjnych wykorzystywanych do produkowania oraz użytkowania towarów i usług z określonego miejsca w inne. W kontekście transferu w skali międzynarodowej polega ona na rozpowszechnieniu technologii z kraju jej pochodzenia na inne rynki zagraniczne.

Dążeniem badania ankietowego przeprowadzonego przez Autorkę niniejszego artykułu było rozpoznanie problematyki dotyczącej zakresu i efektów współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami lokalnymi i filiami korporacji transnarodowych zlokalizowanych na terenie województwa lubuskiego w świetle dyfuzji technologii, wiedzy i umiejętności.

1. Rola bezpośrednich inwestycji zagranicznych we współczesnej gospodarce

Charakterystycznym elementem współczesnej gospodarki światowej i jednym z głównych podmiotów procesu globalizacji są korporacje transnarodowe (KTN). Są to przedsiębiorstwa bardzo zróżnicowane pod względem wielkości, zasięgu, przedmiotu, form i metod działania. Konferencja Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju (UNCTAD) definiuje KTN jako podmiot będący spółką akcyjną lub inną jednostką gospodarczą, składający się z przedsiębiorstwa macierzystego oraz afiliowanych przy nim jednostek zagranicznych. Przedsiębiorstwo macierzyste posiada kontrolę nad co najmniej 10% akcji lub innych udziałów w jednostkach gospodarczych zlokalizowanych poza krajem jego pochodzenia. Jednostki zagraniczne są podmiotami, w stosunku do których inwe-

stor (podmiot macierzysty) zachowuje prawo uczestniczenia w zarządzaniu [World Investment Report, 2005, s. 12]. Należy podkreślić, że pojęcie korporacji transnarodowych jest ściśle związane z pojęciem bezpośrednich inwestycji zagranicznych, ponieważ to właśnie za pośrednictwem korporacji transnarodowych są dokonywane bezpośrednie inwestycje zagraniczne [Lech, 2010, s. 216]. Warto jednak dodać, że pojęcie korporacji transnarodowych jest kategorią szerszą od zjawiska bezpośrednich inwestycji zagranicznych, ponieważ jest ona instytucjonalnym wyrazem lokaty kapitału, a jednocześnie do jej istoty należy produkcja, dystrybucja i inne kwestie związane z bezpośrednią działalnością na obcych rynkach [Sporek, 2010, s. 278].

BIZ stanowią szczególną formę zaangażowania kapitałowego podejmowanego poza granicami kraju macierzystego. Są one lokatami kapitału, których istotę stanowi przenoszenie całości lub części czynników wytwórczych poza granice kraju macierzystego w celu czerpania długofalowych korzyści z tytułu zaangażowania zagranicznego [Macias, 2010, s. 8]. Przedmiotem zainteresowania inwestora jest sama działalność i wyniki przedsiębiorstwa oraz jego perspektywy rozwojowe. Inwestycje bezpośrednie to nie tylko przepływ środków finansowych, ale także całego pakietu zasobów niematerialnych, które są transferowane do zagranicznych filii lub oddziałów, stwarzając im podstawy do skutecznego konkutowania z podmiotami lokalnymi [Kola-Bezka, Koźel, Sobczak, 2009, s. 13-14]. BIZ dają możliwości transferu technologii, a tym samym przyczyniają się do wzrostu produktywności, co zobrazowano w tabeli 1. Najczęściej odbywa się to za pośrednictwem korporacji transnarodowych [Ciborowski, 2013, s. 145].

Tabela 1. Wskaźnik wpływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych na transfer technologii do wybranych krajów w latach 2013-2018

Kraj	Lata				
	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018
Irlandia	1) 6,3	1) 6,4	1) 6,3	1) 6,1	1) 6,1
Singapur	5) 6,3	2) 5,9	2) 6,0	2) 5,9	2) 5,9
Słowacja	26) 5,1	18) 5,1	10) 5,3	16) 5,2	16) 5,2
Czechy	27) 5,1	36) 5,0	22) 5,0	30) 5,0	30) 5,0
Estonia	31) 5,1	34) 5,0	35) 4,8	43) 4,7	43) 4,7
Hiszpania	53) 4,8	65) 4,7	38) 4,8	31) 4,9	31) 4,9
Polska	75) 4,6	68) 4,7	63) 4,5	37) 4,9	37) 4,9

Źródło: The Global Competitiveness Report [2013, s. 512; 2014, s. 509; 2015, s. 356; 2016, s. 403; 2017, s. 402].

Powyższe dane przedstawiają wskaźniki dotyczące wpływu BIZ na transfer technologii do danego kraju w latach 2013-2018. W poszczególnych latach liczba krajów objętych badaniem wahała się od 125 do 148. Wskaźnik w granicach 1

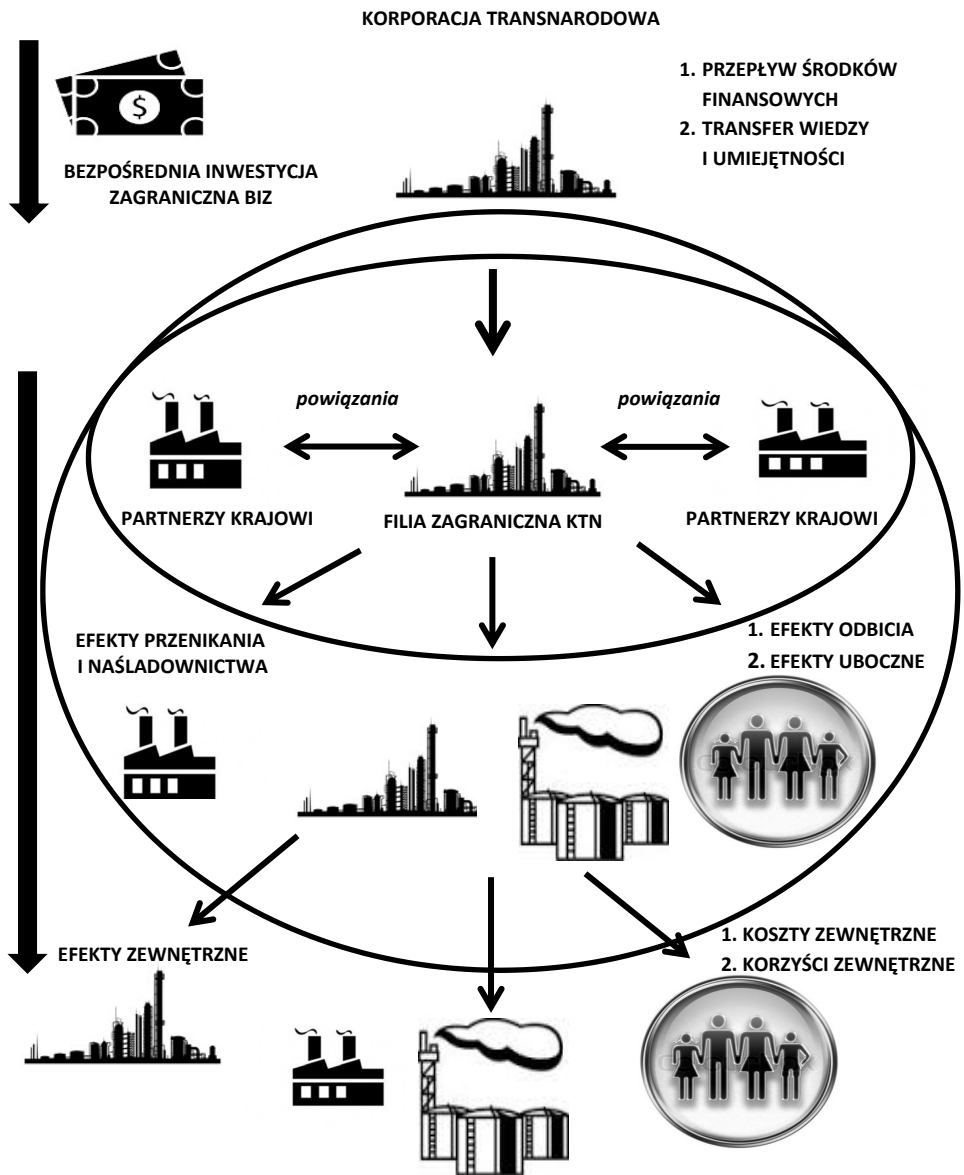
określa, iż bezpośrednie inwestycje zagraniczne w niewielkim stopniu wiązały się z transferem technologii do danego kraju. Maksymalny wskaźnik mógł wynieść 7 i oznaczał, iż BIZ miały znaczący wpływ na transfer technologii w opinii kraju przyjmującego. Numer zapisany w nawiasie oznacza pozycję w rankingu danego państwa. Można zatem zauważyć, że na transferze technologii w postaci BIZ najbardziej skorzystała Irlandia. Jeśli chodzi o Polskę, to wpływ BIZ na transfer technologii mierzony wskaźnikiem w poszczególnych latach wyniósł 4,72 [The Global Competitiveness Report, 2013-2017].

Ponadto BIZ, którym towarzyszy transfer technologii, przyczyniają się do pojawienia się tak zwanych efektów przenikania (spillover), czyli do adaptacji technologii wprowadzonej przez inwestorów zagranicznych, przemieszczania się wykwalifikowanych kadr między różnymi podmiotami, tworzenia powiązań pionowych w ramach jednostek kooperujących i w łańcuchach logistycznych. W szczególności można tu wyróżnić [Umiński, 2002, s. 72]:

- efekt demonstracji – gdy inwestor zagraniczny przedstawia nowy produkt na rynku;
- efekt konkurencji – gdy zagraniczny inwestor wytwarza lepszy produkt, który znajduje nabywców, pozycja innych przedsiębiorstw jest zagrożona; aby utrzymać udziały rynkowe, muszą one ulepszać swe produkty, dorównując liderowi;
- efekt uczenia się przez podpatrywanie – pojawia się wówczas, gdy doświadczenie technologiczne przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego jest imitowane przez przedsiębiorstwa krajowe.

Należy podkreślić, że stopień i zakres, w jakim wiedza, umiejętności i technologia będą mogły być przedmiotem wymiany pomiędzy zagranicznymi filiami KTN a przedsiębiorstwami kraju goszczącego BIZ, zależą w dużej mierze od polityki prowadzonej przez korporacje transnarodowe, a w szczególności od zasad funkcjonujących w ramach ich systemów zarządzania. Nie bez znaczenia są również: stopień przygotowania i zdolność absorpcji nowych technologii przez przedsiębiorstwa kraju lokaty BIZ oraz działalność instytucji państwowych.

Rysunek 1 prezentuje proces transmisji wiedzy i umiejętności w gospodarce kraju lokaty bezpośrednich inwestycji zagranicznych z uwzględnieniem zarówno bezpośredniego, jak i pośredniego oddziaływania korporacji transnarodowych na podmioty krajowe.

Rys. 1. Transmisja wiedzy i umiejętności w gospodarce kraju lokaty kapitału w formie BIZ

Źródło: Kuźel [2005, s. 358].

2. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w napływie nowych rozwiązań w sferze technologii, wiedzy i umiejętności

Brak wewnętrznej akumulacji kapitału w wielu rozwijających się krajach prowadzi do poszukiwania różnych źródeł finansowania gospodarki, wśród których istotną rolę odgrywają bezpośrednie inwestycje zagraniczne [Frejtag-Mika, 2009, s. 165]. Nowoczesna technologia, wiedza i inwestowanie w człowieka są współcześnie istotnymi, jeśli nie najważniejszymi czynnikami długofalowego rozwoju przedsiębiorstw, a w konsekwencji wzrostu gospodarczego danego kraju. Inwestycje służące powiększaniu tych aspektów wzrostu wartości korporacji w znacznym stopniu determinują ich krajową przewagę konkurencyjną. Nie bez znaczenia są w tym przypadku powiązania i współpraca firm krajowych z przedsiębiorstwami z udziałem kapitału zagranicznego. To właśnie ich ekspansji przypisuje się m.in. wypełnianie luki niedoboru kapitałowego, transfer nowoczesnych technologii, wiedzy i umiejętności czy dyfuzję nowoczesnych rozwiązań organizacyjnych.

Badanie przeprowadzone przez Autorkę niniejszego artykułu obejmowało zebranie i przeanalizowanie dostępnych informacji oraz przegląd dotychczasowych badań na temat stanu potencjału innowacyjnego przedsiębiorczości w województwie lubuskim, jak również działalności filii korporacji transnarodowych (KTN). Ponadto badanie dostarczyło materiałów i informacji wykorzystanych przy budowaniu pytań badawczych oraz wstępnych hipotez. Celem ekspertyzy była wstępna diagnoza problemu innowacyjności przedsiębiorstw w Lubuskiem oraz stworzenie podstaw teoretycznych do budowania hipotez i wnioskowania na podstawie przeprowadzonych w dalszym etapie badań empirycznych. Analiza została dokonana na podstawie przeprowadzonych do tej pory w Polsce badań filii KTN, a także opracowań teoretycznych podejmujących problematykę dyfuzji technologii, wiedzy i umiejętności. W dalszej kolejności zastosowano jako ściową technikę badawczą – metodę ankietową.

W przeprowadzonym badaniu Autorka dokonała rozpoznania problematyki dotyczącej zakresu i efektów współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami lokalnymi a filiami korporacji transnarodowych. Zostało ono skoncentrowane na filiach korporacji transnarodowych, zlokalizowanych na terenie województwa lubuskiego, zaliczanych głównie do sektora wysokiej szansy: motoryzacyjnego i elektronicznego oraz drzewnego i papierniczego. Badania przeprowadzono w 2016 roku. W efekcie podjętych działań uzyskano zwrot 14 prawidłowo wypełnionych kwestionariuszy badawczych (z 42 ogółem), co oznacza zwrotność

na poziomie 33%. W tabeli 2 przedstawiono strukturę przedsiębiorstw biorących udział w badaniu ankietowym.

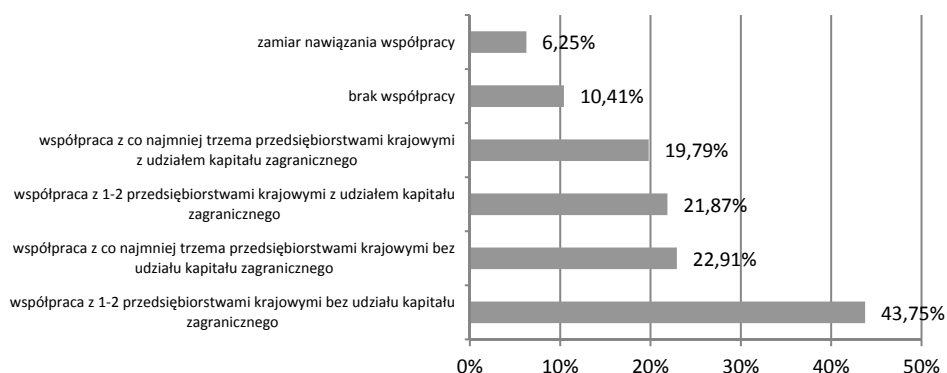
Tabela 2. Struktura przedsiębiorstw biorących udział w badaniu (2016 rok)

Wielkość zatrudnienia	Małe przedsiębiorstwa	Średnie przedsiębiorstwa	Duże przedsiębiorstwa
N = 14	2	7	5
Waga segmentu	14,3%	50%	35,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Wyniki uzyskane w postępowaniu badawczym pozwalają zrealizować cele postawione przez Autorkę, a w szczególności rozpoznać problematykę dotyczącą zakresu i efektów współpracy pomiędzy analizowanymi jednostkami gospodarczymi, zdiagnozować współpracę badanych filii z przedsiębiorstwami kraju lokaty w zakresie dyfuzji technologii, wiedzy i umiejętności.

Biorące udział w badaniu filie KTN zlokalizowane na terenie województwa lubuskiego chętnie podejmowały współpracę z podmiotami lokalnymi. Blisko 85% badanych przedsiębiorstw wskazało, iż współpraca ta ma charakter stały i dotyczy powiązań z partnerami gospodarczymi z terenu funkcjonowania badanego przedsiębiorstwa. Pozostałe 15% przedsiębiorstw posiada sporadyczne kontakty gospodarcze z podmiotami lokalnymi bądź nie posiada ich wcale (rys. 2).

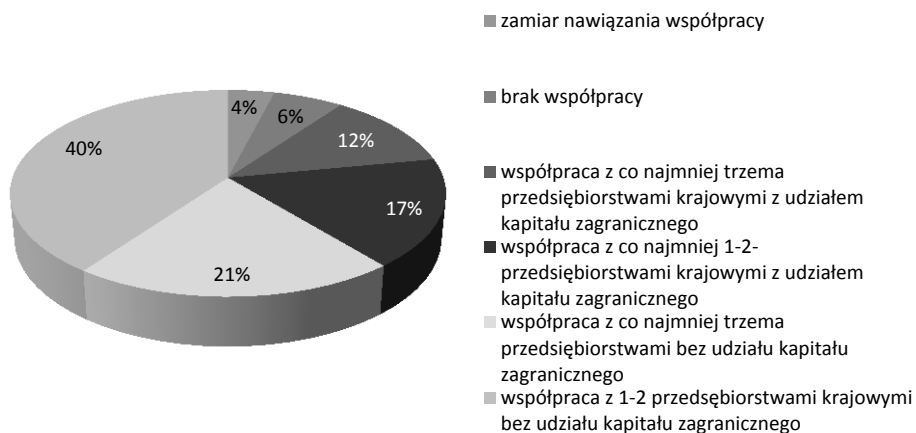

Rys. 2. Zakres współpracy filii KTN z przedsiębiorstwami krajowymi na terenie województwa lubuskiego w 2016 roku – liczba wskazań

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Współpraca prowadzona przez badane przedsiębiorstwa w przeważającej części dotyczy kontaktów z przedsiębiorstwami polskimi bez udziału kapitału zagranicznego. Ponad 60% udzielonych odpowiedzi wyraźnie wskazuje na przedsiębiorstwa polskie jako największą grupę partnerów gospodarczych dla przed-

siębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego. Jednocześnie blisko 40% respondentów deklaruje współpracę z jednym bądź dwoma przedsiębiorstwami polskimi, a 20% z co najmniej trzema. Współpracę z innymi przedsiębiorstwami z kapitałem zagranicznym prowadzi natomiast blisko 30% badanych przedsiębiorstw, z czego blisko 17% z jednym bądź dwoma innymi przedsiębiorstwami z udziałem kapitału zagranicznego, a 12% z co najmniej trzema. Podmiotowy zakres współpracy przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego i polskich przedsiębiorstw na terenie województwa lubuskiego w 2016 roku prezentuje rys. 3.

Odpowiedzi nie sumują się do 100%, ponieważ respondenci mogli wskazać więcej niż jeden z wariantów odpowiedzi.

Rys. 3. Podmiotowy zakres współpracy filii KTN z przedsiębiorstwami krajowymi na terenie województwa lubuskiego w 2016 roku – liczba wskazań

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Jako najważniejsze z motywów podjęcia współpracy z podmiotami krajowymi, a tym samym te, które uzyskały największą ilość wskazań, wymieniono: osiągnięcie korzyści skali i zwiększenie udziału w rynku (4,47%), osiąganie korzyści specjalizacji (3,88%) oraz obniżenie ryzyka rynkowego (3,87%).

Średnią ocenę znaczenia przypisywanego przez respondentów niniejszego badania danym motywom współpracy przedstawiono w tabeli 3. Im średnia wartość jest wyższa i bliższa ocenie 10, tym badane przedsiębiorstwa przypisują większe znaczenie danemu motywowi. Należy podkreślić, że określenie współpracy miało charakter wyłącznie deklaracyjny ze strony przedsiębiorstw, co oznacza, że deklaracje bazują na własnym rozumieniu współpracy przez respondentów, które w pewnym stopniu może być odmienne.

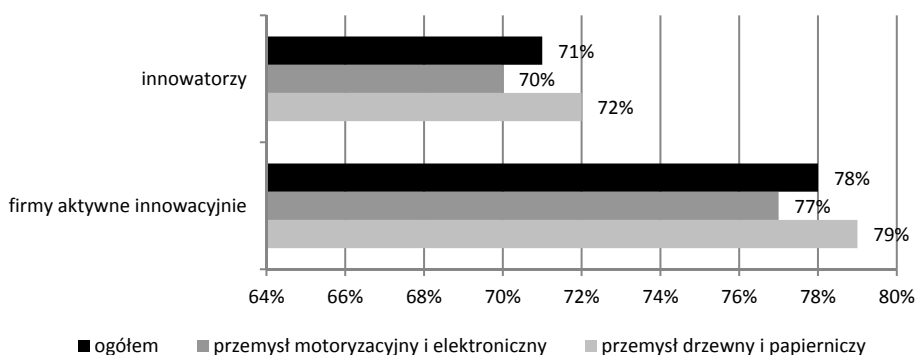
Tabela 3. Znaczenie przypisywane motywom współpracy badanych przedsiębiorstw z podmiotami kraju lokaty na terenie województwa lubuskiego w 2016 roku

Motywy współpracy	Liczba wskazań badanych przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego
Dostęp do wiedzy i doświadczenia	8,80
Obniżenie kosztów	8,47
Zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstwa i jego produktów	8,01
Wzrost siły przetargowej wobec innych podmiotów	8,73
Obniżenie ryzyka działalności	8,87
Osiąganie korzyści specjalizacji	8,87
Osiąganie korzyści skali i zwiększenie zasięgu rynkowego	9,47
Średnia	8,88

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Dla celów badawczych niniejszego artykułu Autorka jako dyfuzję technologii, wiedzy i umiejętności przyjęła wdrożenie nowego lub znacząco udoskonalonego produktu (wyrobu lub usługi) bądź procesu, nowych technologii, prowadzenie B+R, wprowadzenie nowej metody marketingowej lub nowej metody organizacyjnej w praktyce gospodarczej, organizacji miejsca pracy lub w stosunkach z otoczeniem.

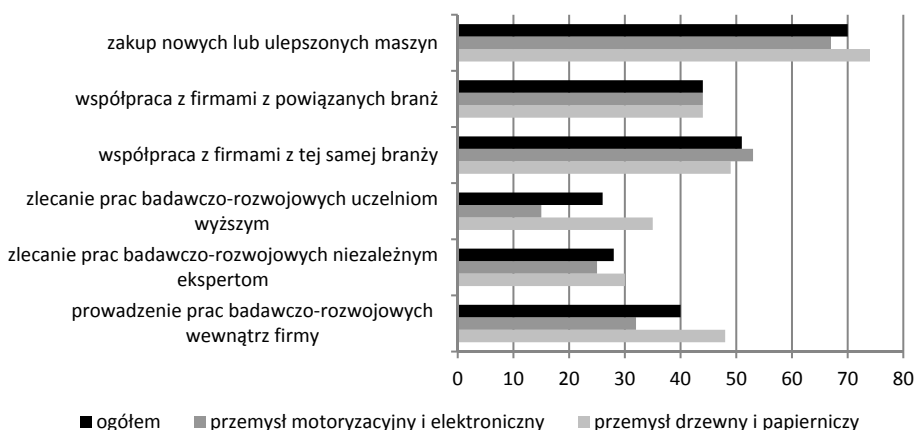
Wyniki przeprowadzonych badań wśród filii największych korporacji transnarodowych na świecie działających w województwie lubuskim w zakresie aktywności innowacyjnej wykazały, że większość średnich i dużych firm obecnych na polskim rynku była aktywna innowacyjnie. Działalność filii KTN w tym zakresie prezentuje rys. 4.

Rys. 4. Działalność innowacyjna filii KTN na terenie województwa lubuskiego w 2016 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Prace nad innowacyjnymi projektami podjęło blisko 80% badanych firm. Niewielu mniej udało się zakończyć działalność innowacyjną sukcesem. Aż 72% firm przemysłowych i 70% handlowych i usługowych można określić innowatorami, ponieważ wprowadziły innowacje w minimum jednym obszarze (produktów i usług, marketingu, procesów lub organizacji).

Przy wdrażaniu innowacji kluczową rolę odgrywały prace nad badaniami i rozwojem, ale obecne w województwie filie KTN realizują działalność innowacyjną także poprzez współpracę z innymi firmami oraz zakup aktywów materialnych i niematerialnych, np. licencji, patentów, praw autorskich itd. (rys. 5).

Odpowiedzi nie sumują się do 100% – respondenci mogli wskazać więcej niż jeden z wariantów odpowiedzi

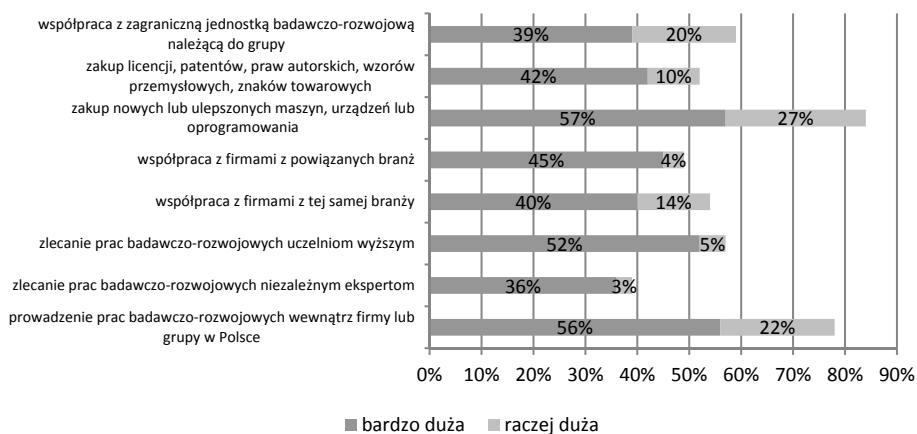
Rys. 5. Działania podejmowane przez firmy aktywne innowacyjnie (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Najczęściej podejmowanym działaniem w ramach omawianych prac był zakup nowych lub istotnie ulepszonych maszyn, urządzeń i oprogramowania – dokonało go 74% badanych firm przemysłowych. Co więcej, skuteczność zakupów środków trwałych i oprogramowania w kontekście wytwarzania innowacji została oceniona bardzo wysoko

Szeroko rozpowszechnione jest podejmowanie pracy nad innowacjami wspólnie z firmami z tej samej lub z powiązanej branży. Tego typu współpracę prowadzi połowa firm. Ocena skuteczności współpracy z innymi firmami (szczególnie w ramach branży) jest raczej pozytywna, przy czym ocen zdecydowanie dobrych było stosunkowo mało. Kluczową formą działalności prowadzoną w celu wytwarzania innowacji pozostają jednak prace badawczo-rozwojowe.

Prowadzeniem prac nad badaniami i rozwojem wewnątrz firmy lub grupy najczęściej zajmują się pojedynczy, wyznaczeni do tego pracownicy. Ten typ organizacji prac jest bardziej popularny w przemyśle motoryzacyjnym i elektro-nicznym niż w przemyśle drzewnym i papierniczym (odpowiednio 76% i 65%). Najbardziej wykorzystywanymi formami organizacji działań B+R są prace w ramach grup projektowych w kraju lokaty lub grup międzynarodowych. Omówio-ne powyżej wyniki badań zostały zobrazowane na rys. 6.

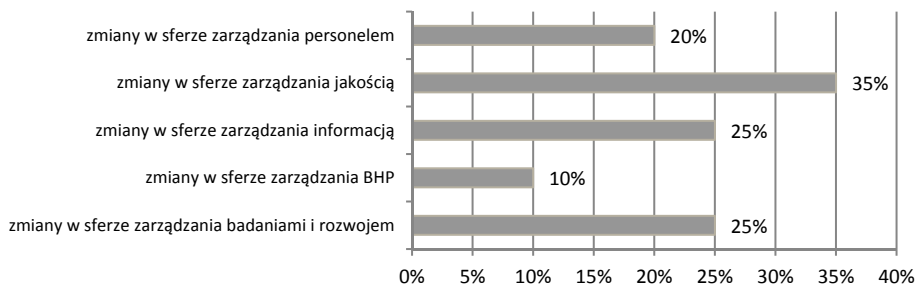

Odpowiedzi nie sumują się do 100%, ponieważ respondenci mogli wskazać więcej niż jeden z wariantów.

Rys. 6. Efektywność podejmowanych działań w zakresie dyfuzji technologii, wiedzy, umiejętności przez badane firmy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania.

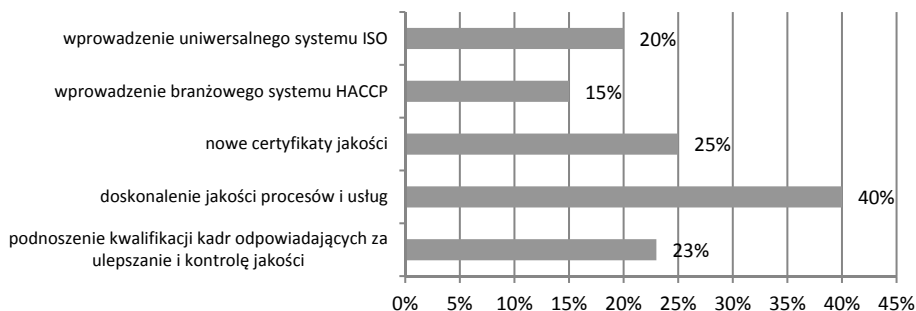
Wyniki badań wykazały, że kapitał zagraniczny ma istotny wpływ na system zarządzania i organizacji przedsiębiorstwa. Potwierdziło to aż 80% ankietowanych przedsiębiorstw. Według nich najwięcej zmian zaszło w sferze zarządzania jakością (35%). Nieco mniej zmian zaobserwowano w sferze zarządzania badaniami i rozwojem przedsiębiorstwa (25%), a także w sferze zarządzania informacją (25%). Zmiany w sferze zarządzania personelem wskazało 20% badanych podmiotów. Najmniej zmian zaszło w sferze zarządzania BHP (10%) (rys. 7).

Rys. 7. System zarządzania organizacją a napływ kapitału zagranicznego (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Kapitał zagraniczny miał również wpływ na sferę zarządzania jakością. Bliżko 76% badanych przedsiębiorców wskazało na pozytywne zmiany w tym obszarze, wymieniając przede wszystkim doskonalenie jakości procesów i usług (40% wskazań). Ważne okazały się również nowe certyfikaty jakości (25% przedsiębiorstw), podniesienie kwalifikacji kadr odpowiadających za ulepszanie i kontrolę jakości (23%) oraz wprowadzenie uniwersalnego systemu ISO (20%) (rys. 8).

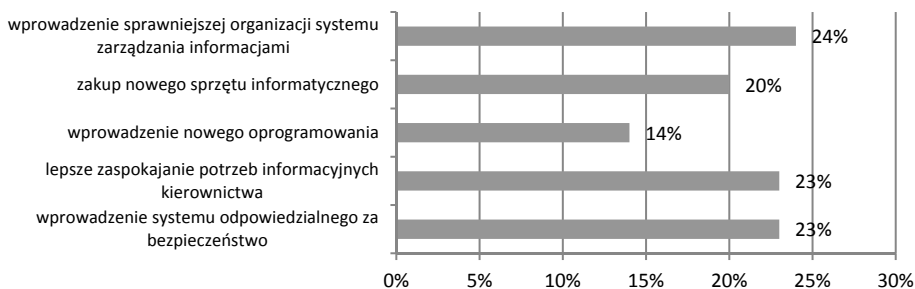

Rys. 8. Zmiany w sferze zarządzania jakością w badanej grupie przedsiębiorstw spowodowane napływem kapitału zagranicznego (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Grupa ankietowanych przedsiębiorstw z udziałem zagranicznym odniosła się również do procesu zarządzania informacją. Według 32% badanych kapitał zagraniczny nie ma na niego wpływu. Z kolei w pozostałych badanych przedsiębiorstwach wprowadzono sprawniejszą organizację systemu zarządzania informacjami (24%), a także system odpowiedzialny za bezpieczeństwo przetwarzanych danych (23%). W wielu przedsiębiorstwach zaczęto lepiej zaspokajać

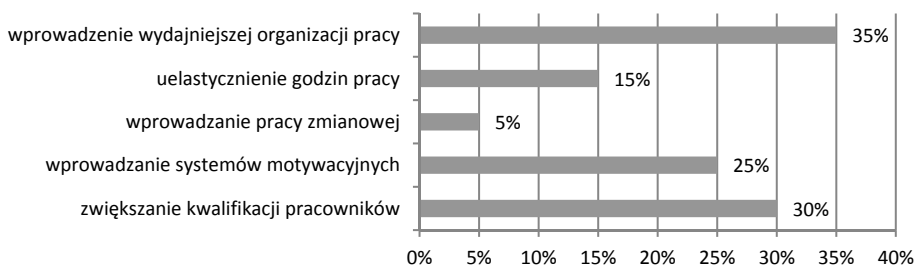
potrzeby informacyjne kierownictwa (23%), a także zakupiono nowy sprzęt informatyczny (20%) (rys. 9).

Rys. 9. Oddziaływanie kapitału zagranicznego w formie BIZ na zmiany w sferze zarządzania informacją w przedsiębiorstwie (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Wyniki badania pokazały również, iż bezpośrednie inwestycje zagraniczne miały wpływ na zmianę polityki zatrudnienia w przedsiębiorstwie (rys. 10).

Rys. 10. Wpływ BIZ na politykę zatrudnienia przedsiębiorstw biorących udział w badaniu (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Aż 69% ankietowanych przyznało, że BIZ miało znaczący wpływ na politykę zatrudnienia w ich przedsiębiorstwie, z czego w 35% podmiotów wprowadzono wydajniejszą organizację pracy, w 30% badanych przedsiębiorstwach podniesiono poziom kwalifikacji pracowników (m.in. kursy, szkolenia, studia podyplomowe), a w 25% wprowadzono nowe bądź ulepszono zastane systemy motywacyjne.

Podsumowanie

Skuteczność dyfuzji wiedzy technicznej transferowanej przez KTN zależy w dużym stopniu od aktualnego poziomu technologii w firmach lokalnych oraz ich zdolności innowacyjnych, które determinują możliwość podjęcia współpracy z investorem oraz jej charakter (np. w zakresie produkcji komponentów), a co za tym idzie – zakres uzyskiwanej wiedzy. Aby w pełni wykorzystać wspomniane efekty zewnętrzne BIZ w zakresie transferu technologii, niezbędne jest prowadzenie przez podmioty krajowe własnych prac badawczo-rozwojowych.

Przeprowadzone badania wśród grupy filii korporacji transnarodowych przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego przyniosły następujące konstatacje:

- rola importowanych technologicznie dóbr ma znaczenie dla produktywności regionalnych firm przemysłowych;
- na wybór źródła transferu technologii mają wpływ zarówno rodzaj wdrażanej w przedsiębiorstwie innowacji, jak i wsparcie ze strony instytucji otoczenia biznesu;
- BIZ mają istotny wpływ na kształtowanie systemów działalności przedsiębiorstwa, które są związane z szeroko rozumianą wiedzą i umiejętnościami tego przedsiębiorstwa, m.in. systemem zarządzania i organizacji, zarządzaniem jakością, a także na zatrudnienie;
- BIZ pozytywnie oddziałują na politykę zatrudnienia w badanych przedsiębiorstwach, w szczególności na wydajność pracy i kwalifikacje pracowników;
- BIZ przyczyniają się do zwiększenia zatrudnienia;
- BIZ mają w konsekwencji pozytywny wpływ na podniesienie pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstwa.

Literatura

- Belniak M. (2018), *Rola klastrów w procesie internacjonalizacji przedsiębiorstw i budowanie ich pozycji konkurencyjnej* [w:] K. Wach, A. Matjański (red.), *Uwarunkowania internacjonalizacji przedsiębiorstw w dobie gospodarki przedsiębiorczej*, Wydawnictwo Społecznej Akademii Nauk, Łódź-Warszawa.
- Ciborowski R. (2013), *Wpływ procesów globalizacyjnych na działalność B+R i rozwój technologiczny* [w:] R. Ciborowski, A. Kargol-Wasiluk, M. Zalesko (red.), *Idee liberalne w ekonomii 20 lat po śmierci F. von Hayeka*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok.

- Frejtag-Mika E. (2009), *Architektura finansowa globalnej współpracy na rzecz rozwoju – wyzwania milenijne* [w:] J.L. Bednarczyk, S. Bukowski, J. Misala (red.), *Globalne rynki finansowe w dobie kryzysu*, CeDeWu, Warszawa.
- The Global Competitiveness Report 2013-2014 (2013), Geneva.
- The Global Competitiveness Report 2014-2015 (2014), Geneva.
- The Global Competitiveness Report 2015-2016 (2015), Geneva.
- The Global Competitiveness Report 2016-2017 (2016), Geneva.
- The Global Competitiveness Report 2017-2018 (2017), Geneva.
- Karaszewski W. (2017), *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w wybranych województwach Polski – analiza porównawcza*, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń.
- Kola-Bezka M., Kuzel M., Sobczak I. (2009), *BIZ w województwie kujawsko-pomorskim*, WSG, Bydgoszcz.
- Kuźel M. (2005), *Zarządzanie wiedzą w korporacjach transnarodowych a proces dyfuzji wiedzy i umiejętności* [w:] W. Karaszewski (red.), *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w podnoszeniu konkurencyjności polskiej gospodarki*, Toruń.
- Lech M. (2010), *Zdolność oddziaływania korporacji transnarodowych na współczesne stosunki międzynarodowe w dobie procesu globalizacji* [w:] J. Menkens, T. Gardocka (red.), *Korporacje transnarodowe*, Academika, Warszawa.
- Macias J. (2010), *Nowa strategia transnarodowa korporacji międzynarodowych – globalna standaryzacja i lokalna wrażliwość*, „Przegląd Organizacji”, nr 9, s. 8-11.
- Sporek T. (2010), *Wpływ kryzysu finansowego na globalizację gospodarki światowej. Diagnoza i konsekwencje dla Polski*, WAE, Katowice.
- Umiński S. (2002), *Znaczenie bezpośrednich inwestycji zagranicznych dla transferu technologii do Polski*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- World Investment Report (2005), *Transnational Corporation and Internationalization of R&D*, UNCTAD, UN, New York-Geneva.

FOREIGN DIRECT INVESTMENT AS A CARRIER OF NEW SOLUTIONS IN THE FIELD OF TECHNOLOGY AND KNOWLEDGE IN LUBUSKIE VOIVODESHIP

Summary: In the modern economy, transnational corporations are leading both in conducting research and development (R&D) as well as in the process of implementation and dissemination of innovative solutions. The article attempts to show the economic effects associated with direct investments, which are reflected in the process of diffusion of technology, knowledge and skills by transnational corporations. The results of the questionnaire survey determine the scope of the impact of foreign capital in the form of direct foreign investments on building the region's competitive potential in terms of the aspects discussed in the study.

Keywords: foreign direct investment, transnational corporations, diffusion of knowledge, skills.